

kaynaklarında anlatıldığı şekliyle doğru olduğunu savunmaktadır. Bu şiirlerin bir kısmını Süheyfî de eserine almıştır (II, 226-228). Ancak İbn Hişâm'ın, "İbn İshak'ın zikrettiği ve fakat şiirle uğraşanların doğru kabul etmedikleri birtakım şiirleri" eserine almadığını belirtmesi, bu şiirlerin Ebû Tâlib'e ait olduğundan şüphe edilmesi için yeterli sebeptir. Bununla birlikte Bahîrâ hadisesinin doğru olup olmadığına yalnızca bu şiirlere bakarak karar verilemeyeceği de açıktır. Esasen Bahîrâ olayını kabul veya reddetmenin Hz. Peygamber'in şahsiyeti ve İslâm dini bakımından herhangi bir önemi de yoktur.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn İshak, *es-Sîre*, s. 53-57; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 180-183; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 121, 153-155; Belâzürî, *Ensâb*, I, 96-97; Taberî, *et-Târîh* (Ebû'l-Fazl), II, 277-278; Mes'ûdî, *Mürücû'z-zeheb* (Abdülhamîd), I, 75; Beyhâkî, *Delâ'ilü'n-nübüvve* (nşr. Abdülmü'tî Kal'acı), Beyrut 1405/1985, II, 24-29; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist*, s. 24; Süheyfî, *er-Ravzü'l-ünûf*, II, 216-228; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, I, 199; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, II, 229-230, 283-286; İbn Hacer, *el-İşâbe*, I, 139, 176-177; *Tecrid Tercemesi*, VI, 525-528; Süyûtî, *el-Haşâ'îşü'l-kübrâ* (nşr. M. Halil Herrâs), Kahire 1386-87/1967, I, 206-213; Diyarbekrî, *Târîhu'l-hamîs*, I, 257-259; Halebî, *İnsânü'l-ıuyûn*, Beyrut 1320, I, 191-199; Nebhânî, *Hucetü'llâh 'ale'l-âlemîn*, Beyrut 1316, s. 157-160; Mevlânâ Sîbîlî, *İslâm Tarihi, Asr-ı Saâdet: Peygamberimizin Sireti* (trc. Ömer Rıza [Doğrul]), İstanbul 1346/1921, I, 198-202; Carra de Vaux, *Les penseurs de l'Islam*, Paris 1921-26, III, 70-74; F. Caetani, *İslâm Tarihi* (trc. Hüseyin Cahid), İstanbul 1924-27, I, 310-322, 374-379; Ali Rıza Sağman, *İslâm Tarihinde Râhip Bahîrâ Meselesi*, İstanbul 1959, s. 2-32; Hamîdullah, *İslâm Peygamberi*, I, 50-51; Ali Himmet Berki – Osman Keskiöğlu, *Hazreti Muhammed ve Hayatı*, Ankara 1959, I, 42-43; Şehbenderzâde Ahmed Hilmi, *İslâm Tarihi* (haz. Ziya Nur), İstanbul 1974, s. 99-100; Köksal, *İslâm Tarihi* (Mekke), I, 87-93; R. Gottheil, "A Christian Bahîra Legend", *ZA*, XIII (1899-1900), s. 189-242; XIV (1899-1900), s. 203-268; XVII (1903), s. 125-166; İsmail Ali Ma'tûk, "Bahîrâ", *Mecelle-tü Külliyyeti'l-âdâb*, XII/1, Kahire 1950, s. 75-88; A. J. Wensinck, "Bahîrâ", *IA*, II, 227-229; A. Abel, "Bahîrâ", *EI*² (Fr.), I, 950-951.

MUSTAFA FAYDA

BAHİRE

(البحية)

Câhiliye Arapları'nda bazı dinî hüküm ve örfleri konu olan dişi deve.

"Yarmak" anlamındaki bahr kökünden gelmektedir. Câhiliye Arapları, doğurganlıkları ile ilgili olarak veya ilâhlârina sundukları adaklarına konu olma-

sı itibariyle deve ve koyunlarına bahîre, sâibe*, vasîle* ve hâm* gibi isimler vermişler, bu hayvanlar üzerine bazı dinî hüküm ve örfler bina etmişlerdir. Hz. Peygamber'den nakledilen bazı rivayetlerde bahîrenin, Câhiliye Arapları tarafından kulakları yarılarak sütünün içilmesi, sırtına binilmesi ve yük yüklenmesi haram sayılan dişi deve olduğu belirtilmekte, bu âdeti ilk defa başlatanın da Müdlicöğulları'ndan bir adam olduğu ve bu kişinin âhirette ağır şekilde cezalandırılacağı yine bu rivayetlerde yer almaktadır (bk. Taberî, VII, 56). Sahâbilerden Saîd b. Müseyyeb'in Buhârî'de yer alan tarifine göre ise bahîre, "putlar uğruna sağılması yasaklanan ve sütünün içilmesi haram olan dişi devedir" ("Menâkıb" 9, "Tefsîr", 5/13).

Bu rivayetlerde sözü edilen uygulamaların hangi dişi deve hakkında ve hangi durumlarda gerçekleştirildiği hususundaki görüşler ise farklı olup bunlardan bazıları şöyledir: 1. Bahîre beş defa doğuran deve olup beşinci yavrusu ile ilgili hükümler de vardır. Buna göre bu yavru erkek olursa kesilir, kadın ve erkek herkes onun etinden yedi. Dişi olursa kulağı yarılar ve ondan sadece erkekler faydalanabilirdi. Öldüğü zaman ise kadınlarla ilgili yasak ortadan kalkar, onlara da helâl olurdu. İbn Kuteybe bu görüştedir. 2. Tâbiînden Atâ b. Ebû Rebâh'a göre bahîre, ardarda beş dişi yavru doğuran deve olup beşinci yavrunun kulağı kesilirdi. 3. Zeccâc bahîrenin, beşincisi erkek olmak üzere beş yavru doğuran deve olduğunu, bu devenin kulağı yarıp salverildiğini, kendisinden herhangi bir şekilde faydalanılmasının haram sayıldığını ileri sürmüştür. 4. İbn İshak ise bahîre için daha değişik bir yorum getirmiştir. Buna göre bahîre, sâibe denen dişi devenin on birinci dişi yavrusu olup annesi gibi o da salverilirdi.

İbn Manzûr, beşinci yavrusu erkek olan ve kulağı yarılarak kendi haline terk edilen koyuna bahîre denildiğine dair bir görüşten de söz etmiştir. Bahîrenin tarifi ile ilgili rivayetlerin sıhhati ve bu konudaki uygulamalarla ilgili olarak yapılan değişik açıklamalar bir yana, işin kesinlik kazanan yanı, Câhiliye Arapları'nda bazı durumlarda dişi deveden faydalanmanın günah sayılması, birtakım helâllerin haram hale getirilmesidir. Kur'an-ı Kerîm bu tür âdetleri kaldırmış, bu gi-

bi şeyleri Allah'a iftira olarak nitelendirmiştir (el-Mâide 5/103; el-En'am 6/138-139).

BİBLİYOGRAFYA :

Cevherî, *es-Sihâh* (nşr. Ahmed Abdülgafûr), Beyrut 1379/1979, II, 585-586; *Lisânü'l-'Arab*, "bh̄r" md.; Buhârî, "Menâkıb", 9, "Tefsîr", 5/13; İbn Kuteybe, *Tefsîru ğarib'il-Kur'an* (nşr. Seyyid Ahmed Sakr), Beyrut 1978, s. 147; Taberî, *Tefsîr*, VII, 56-60; Ferrâ el-Begavî, *Ma'âni'l-Kur'an*, Beyrut 1980, I, 322; İbnü'l-Cevzî, *Zâdü'l-mesîr*, II, 436-437; Elmalılı, *Hak Dinî*, III, 1823; Cevad Ali, *el-Mufasssal*, VI, 203-205; A. J. Wensinck, "Bahîre", *IA*, II, 229; a.mlf., "Bahîra", *EI*² (İng.), I, 922; a.mlf. -İdâre, "Bahîre", *UDMİ*, IV/1, s. 106-107.

İSHAK YAZICI

BAHİS

(bk. KUMAR).

BAHİS

(البحث)

Araştırılan veya tartışılan bir konuda tez ve antitez arasındaki münasebeti tahlil ederek doğruyu bulma anlamına gelen mantık terimi.

Sözlükte "toprağı kazıp bir şeyi aramak, sorup araştırmak, gerçeği ortaya çıkarmak için çaba sarfetmek" gibi anlamlara gelen bahis (bahs), mantık terimi olarak genellikle "iki düşünce arasındaki olumlu ve olumsuz bağlantıyı akıl yürütme yoluyla tesbit edip ortaya koyma veya naklî bir hükmü delilleriyle ispat etme" mânasında kullanılmıştır. İbn Sînâ bahsi, insanın kendiliğinden sahip olduğu bilgilerin (aksiyom) mukabili olarak kıyas yoluyla bir tasavvur veya tasdike ulaşma faaliyeti şeklinde açıklamıştır (bk. *en-Necât*, s. 112). Modern Arapça'da ilmî bir konunun açıklığa kavuşturulması için o alandaki problemleri tesbit ve tahlil etme faaliyetine, ayrıca matematiksel analiz yoluyla yapılan araştırmaya da bahis denilmektedir.

Tartışmada karşı tarafın iddialarını çürüterek görüşlerini ispatlamak ve genel olarak doğru sonuçlara ulaşabilmek için ihtiyaç duyulan objektif tartışma kurallarının gösterildiği disipline İslâm mantık literatüründe "âdübü'l-bahs" denilmiştir (bk. MÜNÂZARA).

İki İslâm âlimi veya âlimler grubu arasında çok çeşitli konularda yapılan tartışmalar çoğunlukla "ebhâs" (bahisler) genel başlığı altında bibliyografik kaynaklara geçmiştir. Meselâ Kâtib Çele-